

Людмила БАЛІКА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-0042-7744
e-mail: ludmyla.balika@rshu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ГРУПИ ПОДОВЖЕНОГО ДНЯ В УМОВАХ НУШ»

Анотація. У статті здійснено теоретичне обґрунтування та аналіз особливостей формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи в процесі вивчення навчальної дисципліни «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ». Актуальність дослідження зумовлена сучасними трансформаціями початкової освіти, орієнтованими на компетентнісний, діяльнісний і дитиноцентрований підходи, що підвищують вимоги до професійної підготовки педагогів, здатних ефективно організувати освітній процес як у навчальний, так і в позаурочний час.

Проаналізовано наукові підходи до трактування поняття «професійна готовність майбутнього вчителя», визначено її сутність як інтегративного утворення, що поєднує мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діялісно-практичний та рефлексивний компоненти. Окреслено специфіку діяльності вихователя групи подовженого дня як важливого суб'єкта освітнього процесу, який забезпечує розвиток, виховання та соціалізацію молодших школярів у сучасному освітньому середовищі.

Визначено педагогічний потенціал навчальної дисципліни «Діяльність вихователя групи подовженого дня» та її місце у структурі освітньо-професійної програми підготовки майбутніх учителів початкової школи. Розкрито змістові модулі дисципліни, що забезпечують поєднання теоретичної та практичної підготовки, спрямованої на формування системи професійних знань, умінь і навичок. Доведено, що у процесі вивчення дисципліни формуються здатність до планування й організації діяльності учнів, реалізації самопідготовки, виховної та дозвіллевої роботи, а також навички ефективної педагогічної взаємодії з учнями, батьками та колегами.

Особливу увагу приділено практико-орієнтованому характеру дисципліни, який реалізується через використання інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності, кейс-методу та цифрових технологій. Підкреслено, що інтеграція ідей НУШ – дитиноцентризму, педагогіки партнерства,

компетентнісного підходу – забезпечує підготовку конкурентоспроможного фахівця, здатного до ефективної професійної діяльності в умовах сучасної школи.

Ключові слова: професійна готовність, майбутній учитель початкової школи, група подовженого дня, вихователь ГПД, Нова українська школа, професійна підготовка, компетентнісний підхід, дитиноцентризм, педагогіка партнерства, освітній процес, інноваційні педагогічні технології, практико-орієнтоване навчання.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку початкової освіти в Україні відбувається в умовах глибоких трансформацій, зумовлених упровадженням концепції Нової української школи. Зазначена реформа орієнтує освітній процес на компетентнісний, діяльнісний та дитиноцентрований підходи, що передбачає переосмислення змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. У цих умовах особливої ваги набуває здатність педагога ефективно організовувати різні види освітньої діяльності учнів, зокрема в позаурочний час.

Важливим складником сучасного освітнього середовища закладу загальної середньої освіти є група подовженого дня, яка забезпечує не лише догляд за учнями, а й створює умови для їхнього всебічного розвитку, соціалізації, формування ключових і предметних компетентностей. З огляду на це зростає роль вихователя групи подовженого дня як фахівця, здатного інтегрувати освітню, виховну та розвивальну діяльність відповідно до ідей Нової української школи. У зазначеному контексті актуалізується проблема формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до організації діяльності групи подовженого дня. Йдеться про підготовку фахівця, який володіє не лише теоретичними знаннями, а й практичними вміннями планування, організації та рефлексії освітнього процесу, здатний до педагогічної взаємодії, партнерства з учнями, батьками та колегами, а також до використання сучасних освітніх технологій.

Особливе значення у цьому процесі має навчальна дисципліна «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ», яка посідає важливе місце у структурі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Її зміст спрямований на формування системи знань про організацію освітнього процесу в групі подовженого дня, розвиток практичних умінь і навичок професійної діяльності, а також виховання ціннісного ставлення до педагогічної праці.

Отже, окреслення актуальності досліджуваної проблеми зумовлює необхідність ґрунтовного аналізу наукових джерел і теоретичних підходів до формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи, що й визначає подальшу логіку наукової розвідки.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є предметом численних наукових досліджень, у яких обґрунтовано сутність професійної готовності, її структуру та умови формування. Науковці розглядають її як інтегративне

утворення, що поєднує мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний компоненти (Варецька, Бабко, 2025; Коханко, Якуб, 2014).

Окремі дослідження присвячені організації діяльності групи подовженого дня як важливого складника освітнього середовища, що забезпечує розвиток, виховання та соціалізацію молодших школярів (Яремчук, Калітовська, 2019). У контексті впровадження концепції «Нова українська школа» наголошено на необхідності реалізації компетентнісного підходу, педагогіки партнерства та застосування інноваційних методів навчання (Дмитрів, 2019).

Водночас аналіз джерел свідчить про недостатню розробленість питання щодо ролі окремих навчальних дисциплін, зокрема «Діяльність вихователя групи подовженого дня», у формуванні професійної готовності майбутніх учителів (Коханко, Якуб, 2014). Отже, виявлені прогалини зумовлюють необхідність подальшого дослідження окресленої проблеми та визначають мету статті.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та проаналізувати можливості навчальної дисципліни «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ» у формуванні професійної готовності майбутніх учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній педагогічній науці поняття «професійна готовність майбутнього вчителя» розглянуто як інтегративне особистісне утворення, що забезпечує здатність до ефективного здійснення педагогічної діяльності. Воно поєднує внутрішні мотиваційні установки, систему професійних знань, умінь і навичок, а також здатність до саморозвитку й саморегуляції. Дослідники підкреслюють, що професійна готовність є не лише результатом підготовки, а й динамічним процесом, який формується впродовж навчання та практичної діяльності (Юзик, 2022).

Структуру професійної готовності майбутнього вчителя у більшості наукових підходів визначено як сукупність взаємопов'язаних компонентів, серед яких виокремлюють (Брицький, 2025; Єпіхіна, 2022):

мотиваційно-ціннісний компонент, що відображає професійні мотиви, ціннісні орієнтації, інтерес до педагогічної діяльності та усвідомлення її соціальної значущості;

когнітивний компонент, який охоплює систему психолого-педагогічних, методичних і фахових знань;

діялісно-практичний компонент, що передбачає сформованість умінь і навичок організації освітнього процесу, використання методів і технологій навчання;

рефлексивний компонент, пов'язаний зі здатністю до самоаналізу, оцінювання результатів власної діяльності та професійного самовдосконалення.

Таке структурування узгоджується з позиціями науковців, які розглядають готовність як багаторівневу систему, що інтегрує мотиваційні, когнітивні та операційні характеристики особистості (Фрицюк, 2017).

У контексті реформування освіти та впровадження Концепції «Нова українська школа» особливого значення набувають специфічні вимоги до

діяльності вихователя групи подовженого дня. Його професійна діяльність передбачає поєднання освітньої, виховної та розвивальної функцій, організацію безпечного й комфортного середовища для дітей, реалізацію принципів дитиноцентризму, педагогіки партнерства та компетентного підходу. Важливою є також здатність педагога до організації різних видів діяльності учнів (навчальної, ігрової, творчої), врахування їхніх індивідуальних особливостей та забезпечення умов для гармонійного розвитку особистості.

Отже, професійна готовність майбутнього вчителя до діяльності вихователя групи подовженого дня є складним інтегративним утворенням, що поєднує мотиваційні, когнітивні, діяльнісні та рефлексивні характеристики й відповідає сучасним вимогам освітньої реформи.

Вивчення дисципліни «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ» посідає значуще місце у структурі освітньо-професійної програми підготовки майбутніх учителів початкової школи за спеціальністю 013 «Початкова освіта». Вона є важливим компонентом підготовки бакалаврського рівня, що вивчається на завершальному етапі навчання та логічно спирається на попередньо сформовані знання з педагогіки, психології та методики виховної роботи (Баліка, 2025). Така позиція дисципліни забезпечує її інтегративний характер і спрямованість на узагальнення та практичне застосування набутих компетентностей.

Зміст навчальної дисципліни «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ» структуровано у два взаємопов'язані змістові модулі, що відображають логіку поетапного формування професійної готовності майбутнього педагога – від засвоєння теоретичних засад до набуття практичного досвіду діяльності. Перший модуль спрямований на оволодіння теоретико-методологічними основами діяльності вихователя групи подовженого дня, зокрема розкриває місце ГПД у системі Нової української школи, її соціально-педагогічні функції, принципи організації, нормативно-правове забезпечення, а також особливості створення освітньо-виховного середовища. Значну увагу приділено характеристиці професійної діяльності вихователя, педагогічним стилям взаємодії, методичним аспектам організації освітнього процесу, урахуванню вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів (Баліка, 2025).

Другий змістовий модуль має виразну практико-орієнтовану спрямованість і передбачає формування вмінь організації життєдіяльності учнів у групі подовженого дня. Його зміст охоплює питання організації самостійної діяльності школярів, формування ключової компетентності «уміння вчитися», застосування сучасних методів і технологій самопідготовки, використання інтерактивних, ігрових, проєктних і цифрових технологій. Важливими складниками є також планування та реалізація виховної, дозвільової, гурткової й спортивно-оздоровчої діяльності, забезпечення гармонійного поєднання навчання, відпочинку та розвитку особистості дитини.

Педагогічний потенціал дисципліни реалізується через цілеспрямований розвиток системи професійних знань, умінь і навичок, необхідних для

ефективної діяльності майбутнього вчителя. Зокрема, у процесі її вивчення забезпечується формування ґрунтовних знань про організацію освітнього процесу в ГПД, її функціональне призначення, принципи діяльності та нормативно-правове регулювання; розвиток умінь планування та організації різних видів діяльності учнів (навчальної, виховної, дозвільлевої, самостійної), а також здатності до проектування освітнього середовища; формування навичок ефективної педагогічної взаємодії з учнями, батьками та педагогічним колективом на засадах партнерства, довіри та педагогічної етики.

Важливою особливістю дисципліни є її практико-орієнтований характер, що реалізується через систему практичних занять, самостійну роботу та виконання індивідуальних завдань дослідницького й творчого спрямування (підготовка презентацій, аналітичних матеріалів, есе, міні-досліджень). Використання різноманітних методів навчання – дискусій, кейс-методу, моделювання педагогічних ситуацій, проектної діяльності, а також цифрових технологій – сприяє формуванню здатності майбутніх учителів розв'язувати професійні завдання в реальних умовах освітнього процесу та розвитку їхньої професійної мобільності.

Зміст дисципліни органічно інтегрує провідні ідеї НУШ, зокрема дитиноцентризм, педагогіку партнерства, компетентнісний і діяльнісний підходи. Орієнтація на створення безпечного, інклюзивного та розвивального освітнього середовища, формування ключових компетентностей учнів, розвиток їхньої самостійності, відповідальності та здатності до навчання впродовж життя визначає сучасний зміст професійної підготовки майбутнього вихователя групи подовженого дня.

Отже, навчальна дисципліна «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ» має значний педагогічний потенціал у формуванні професійної готовності майбутніх учителів початкової школи, забезпечуючи інтеграцію теоретичної та практичної складових підготовки.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, у результаті дослідження встановлено, що формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до організації діяльності групи подовженого дня є комплексним і багатовимірним процесом, який передбачає інтеграцію мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діялісно-практичного та рефлексивного компонентів. Обґрунтовано, що важливу роль у цьому процесі відіграє навчальна дисципліна «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ», зміст якої забезпечує поєднання теоретичної підготовки та практико-орієнтованої діяльності, сприяє формуванню професійних знань, умінь і навичок, а також розвитку здатності до педагогічної взаємодії в умовах реалізації Концепції НУШ. Доведено, що використання педагогічного потенціалу дисципліни забезпечує підготовку конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно організувати освітній процес у групі подовженого дня, що відповідає сучасним вимогам реформування освіти.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у формуванні готовності майбутнього педагога до роботи в інклюзивному та різновіковому середовищі групи подовженого дня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Варецька, О., Бабко, Т., (2025). Група продовженого дня в НУШ: проблеми і виклики в умовах війни. *Молодь і ринок*. № 11 (243). С. 7–14.

Коханко, О., Якуб, В. (2014). Стан готовності майбутніх учителів початкової школи до організації роботи групи продовженого дня. *Гірська школа українських Карпат*. № 11. С. 87–90.

Яремчук, Н., Калітовська, О. (2019). Теоретичні засади організації групи продовженого дня в початковій школі. *Молодий вчений*. № 10 (74). С. 276–279.

Дмитрів, Г. (2019). Нова українська школа: poradnik vikhovatelju hrupy prodovzhenoho dnia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity : navch.-metod. posib. Львів : Світ. 224 с.

Юзик, М. (2022). *Формування фахових компетентностей майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі педагогічних закладів фахової передвищої освіти України*. Доктор філософії. 322 с.

Брицький, О. (2025). Багатокомпонентна структура професійної готовності майбутніх викладачів в умовах сучасної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць*. Випуск 1 (31). С.23–30.

Спіхіна, М. (2022). Сутність та структура готовності майбутнього вчителя до партнерської взаємодії в початковій школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. С. 36–43.

Фрицок, В. (2017). Компоненти готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. № 2 (14). С. 218–222.

Баліка, Л. (2025). *Робоча програма навчальної дисципліни «Діяльність вихователя групи подовженого дня в умовах НУШ»*. Рівненський державний гуманітарний університет.

REFERENCES

Varetska, O., Babko, T., (2025). Hrupa prodovzhenoho dnia v NUSh: problemy i vyklyky v umovakh viiny [Extended Day Group Teacher at NUSh: problems and challenges in wartime] . *Molod i rynek*. No 11 (243). S. 7–14. [in Ukrainian]

Kokhanko, O., Yakub, V. (2014). Stan hotovnosti maibutnix uchyteliv pochatkovoї shkoly do orhanizatsii roboty hrupy prodovzhenoho dnia [Readiness of Future Primary School Teachers for Organizing the Work of an Extended Day Group]. *Hirska shkola ukrainskykh Karpat*. No 11. S. 87–90. [in Ukrainian]

Yaremchuk, N., Kalitovska, O. (2019). Teoretychni zasady orhanizatsii hrupy prodovzhenoho dnia v pochatkovii shkoli [Theoretical Principles of Organizing an Extended Day Group in Primary School]. *Molodyi vchenyi*. No 10 (74). S. 276–279. [in Ukrainian]

Dmytriv, H. (2019). *Nova ukrainska shkola: poradnyk vykhovatelju hrupy prodovzhenoho dnia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity* [New Ukrainian School: Advisor to the Teacher of the Extended Day Group in Secondary Education Institutions]: navch.-metod. posib. Lviv : Svit. 224 s. [in Ukrainian]

Yuzyk, M. (2022). *Formuvannia fakhovykh kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly v osvıtomu protsesi pedahohichnykh zakladiv fakhovoї peredyshchoї osvıty Ukrainy* [Developing of Professional Competencies among Future Primary School Teachers in the Educational Process of Pedagogical Institutions of Professional Pre-higher Education of Ukraine]. *Doktor filosofii*. 322 s. [in Ukrainian]

Brytskyi, O. (2025). Bahatokomponentna struktura profesiinoї hotovnosti maibutnikh vykladachiv v umovakh suchasnoї osvıty. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia: zbirnyk naukovykh prats* [Multi-component Structure of Professional Readiness of Future Teachers in the Conditions of Modern Education]. Vypusk 1 (31). S.23–30. [in Ukrainian]

Yepikhina, M. (2022). Sutnist ta struktura hotovnosti maibutnoho vchytelia do partnerskoї vzaiemodii v pochatkovii shkoli [The Essence and Structure of a Future Teacher’s Readiness for Partnership Interaction in Primary School]. *Pedahohichna osvıta: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika*. S. 36–43. [in Ukrainian]

Frytsiuk, V. (2017). Komponenty hotovnosti maibutnikh pedahohiv do bezperervnoho profesiinoho samorozvytku [Components of Readiness of Future Teachers for Continuous Professional Self-development]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky*. No 2 (14). S. 218–222. [in Ukrainian]

Balika, L. (2025). *Robocha prohrama navchalnoї dystsypliny «Diialnist vykhovatelıa hrupy podovzhenoho dnia v umovakh NUSh»* [Working Program of the Academic Discipline «Activities of an extended Group Teacher in the Context of the New Ukrainian School»]. Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet. [in Ukrainian]

**DEVELOPING THE PROFESSIONAL READINESS OF FUTURE
PRIMARY SCHOOL TEACHERS THROUGH THE STUDY OF THE
DISCIPLINE «ACTIVITIES OF AN EXTENDED DAY GROUP TEACHER
IN THE CONTEXT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL»**

Liudmyla BALIKA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Theory and Methods of Education Department of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0003-0042-7744

e-mail: ludmyla.balika@rshu.edu.ua

Abstract. This article provides a theoretical justification and analysis of the characteristics of developing professional readiness in future elementary school teachers through the study of the course «The Role of an Extended Day Group Educator in the Context of the New Ukrainian School». The relevance of the study stems from current transformations in primary education, which are oriented toward competency-based, activity-based, and child-centered approaches that raise the bar

for the professional training of educators capable of effectively organizing the educational process both during and outside of class hours.

Scientific approaches to interpreting the concept of «professional readiness of a future teacher» are analyzed, and its essence is defined as an integrative construct combining motivational-value, cognitive, activity-practical, and reflective components. The specific nature of the activities of an after-school program instructor is outlined as an important agent in the educational process, ensuring the development, upbringing, and socialization of younger schoolchildren in the modern educational environment.

The pedagogical potential of the course «Activities of an After-School Program Instructor» has been substantiated, and its place within the structure of the educational and professional training program for future elementary school teachers has been defined. The course's content modules have been outlined, ensuring a combination of theoretical and practical training aimed at developing a system of professional knowledge, skills, and competencies. It has been demonstrated that the study of this discipline fosters the ability to plan and organize student activities, implement self-directed learning, and engage in educational and recreational work, as well as skills for effective pedagogical interaction with students, parents, and colleagues.

Particular attention is paid to the practice-oriented nature of the discipline, which is realized through the use of interactive teaching methods, project-based activities, the case method, and digital technologies. It is emphasized that the integration of NUS ideas – child-centeredness, partnership pedagogy, and the competency-based approach – ensures the preparation of a competitive specialist capable of effective professional activity in the context of a modern school.

Keywords: professional readiness, future elementary school teacher, after-school program, after-school program instructor, New Ukrainian School; professional training, competency-based approach, child-centeredness, pedagogy of partnership, educational process, innovative pedagogical technologies, practice-oriented learning.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 06.04.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.